

Õiguskantsler

Helmen Kütt
esimees
Riigikogu sotsiaalkomisjon
sotsiaalkomisjon@riigikogu.ee

Teie nr
Meie 08.12.2016 nr 6-1/161328/1605053

Madala sissetulekuga töötava isiku iga-aastane tagasimakse

Lugupeetud Helmen Kütt

Õiguskantsleri poole pöördus inimene, kes küsis, kas osalise tööajaga riigi ametiasutuses töötaval vähenenud töövõimega inimesel on [tööturuteenuste ja -toetuste seaduse](#) (TTTS) alusel õigus saada madalapalgalisele töötajale makstavat toetust (edaspidi *madalapalgalise tagasimakse*). Sellele küsimusele vastamisel tulid välja madalapalgaliste tagasimakse regulatsiooni kitsaskohad, mis piiravad mõistliku ja sisulise põhjusega teatud inimeste õigust tagasimaksele.

Kuna esimest korda tehakse tagasimaksed 2017. aastal 2016. aasta andmete põhjal, tuleks seadust täpsustada ja praktikat ühtlustada viivitamata. Seepärast palun Teil võimalikult kiiresti täpsustada madalapalgaliste tagasimakse regulatsiooni nõnda, et tagasimaksest ei jääks põhiseadusvastaselt ilma ükski osaajaga töötav vähenenud töövõimega isik oma tööandja liigi tõttu. Selgitan lähemalt.

1. Üldjuhul tuleb tagasimakse saamiseks töötada vähemalt täistööajaga (TTTS § 37² lõike 1 punkt 4). Erand on ette nähtud osalise või puuduva töövõimega isikutele, kes saavad tasu, millelt maksab sotsiaalmaksu riik (TTTS § 37² lõige 2). Maksu- ja Tolliamet tõlgendab nimetatud sätte viimast osa („millelt maksab sotsiaalmaksu riik“) nõnda, et tegemist on juhtudega, mil sotsiaalmaksu maksab osalise või puuduva töövõimega isiku eest Eesti Töötukassa [sotsiaalmaksu seaduse](#) (SMS) § 6 lõike 1 punkti 5 alusel. See aga tähendab, et tagasimakseks on õigustatud vaid need osalise või puuduva töövõimega inimesed, kelle tööandja on nimetatud SMS § 6 lõike 1 punktis 5: äriühing, mittetulundusühing, sihtasutus, füüsilisest isikust ettevõtja.

2. Nii jäävad tagasimakse saajate hulgast välja osaajaga töötavad osalise või puuduva töövõimega inimesed, kelle tööandjaks on mõni SMS § 6 lõike 1 punktis nimetatud isik, näiteks valitsusasutus või mõni muu riigi ametiasutus, vallavalitsus või mõni muu kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutus või hoopis avalik-õiguslik juriidiline isik nagu näiteks Eesti Töötukassa.

3. Vaidlusalust sätet (TTTS § 37² lõiget 2) põhiseaduspäraselt ja mõistlikult tõlgendades võib asuda seisukohale, et määratluse „millelt maksab sotsiaalmaksu riik“ alla mahuvad vähemalt need juhtumid, mil riigi ametiasutus tööandjana maksab sotsiaalmaksu. Seda põhjusel, et sättes endas viidatakse inimestele, kes on saanud tasu maksudeklaratsiooni kohaselt, mille on esitanud

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

avaliku teenistuse seaduse tähenduses ametiasutus. Kui riigi ametiasutustes töötavad madalapalgalised osalise või puuduva töövõimega inimesed tagasimakse saamise õigusest ilma jätta, muudaks see kirjeldatud viite ametiasutusele sisutühjaks.

4. Kuna Maksu- ja Tolliamet tõlgendab seda sätet teisiti, palusin Maksu- ja Tolliametil edaspidi tagasimakse korda selgitades ja TTTS § 37² lõiget 2 rakendades lähtuda põhiseaduspärasest tõlgendusest. Kui Maksu- ja Tolliamet sellise tõlgendusega ei nõustu ja rakendab seadust siiski riigi ametiasutustes osajaga töötavate madalapalgaliste vähenenud töövõimega inimeste jaoks ebasoodsamalt, tuleb seadust täpsustada. Vastasel juhul pannakse inimesed, kes seadusandja hinnangul säärast toetust vajavad, teadlikult olukorda, kus nad peavad madalapalgalise tagasimakse saamiseks halduskohtu poole pöörduma.

5. Kindlasti vajab seadus aga täpsustamist kõigi nende tööandjate osas, keda TTTS § 37² lõikest 2 ka tõlgendamise teel välja lugeda ei saa. Regulatsiooni loomise materjalidest ei nähtu seadusandja tahet piirata vähenenud töövõimega inimeste õigust tagasimaksele tööandja liigist lähtuvalt. Samuti ei anna selliseks tõlgenduseks põhjust tagasimakse definitsioon (TTTS §-s § 37¹) ega tagasimakse ülejäänud tingimused (TTTS §-s 37²). Teisisõnu on põhiseaduse § 12 valguses raske leida asjakohast ja mõistlikku õigustust seadusesättele, mis piirab osajaga töötavate vähenenud töövõimega inimeste õigust tagasimaksele nende tööandja liigist lähtuvalt.

6. Lisaks eelnevale võib vähenenud töövõimega inimeste õigusi põhjendamatult kitsendada see, kui tagasimaksete tegemiseks kasutatakse vaid maksudeklaratsioonilt saadavaid andmeid vähenenud töövõime kohta. Võib ette kujutada olukorda, kus vähenenud töövõimega inimene täidab sisuliselt kõiki tagasimakse saamise eeldusi, kuid tema tööandja (nt äriühing) pole esitanud Eesti Töötukassale taotlust sotsiaalmaksu hüvitamiseks SMS § 6 lõike 1 punkti 5 alusel. Maksu- ja Tolliameti kavandatava praktika järgi ei oleks inimesel sellisel juhul õigust tagasimaksele, kuna inimese vähenenud töövõime tuvastatakse selle alusel, kas tema tööandja on taotlenud sotsiaalmaksu hüvitamist või mitte.

7. Samas oleks Maksu- ja Tolliametil võimalik vähenenud töövõime fakt kindlaks teha ka muul moel, näiteks pärides andmeid registritest või aktsepteerides inimese enda esitatud tõendeid vähenenud töövõime kohta. Sellega seoses palun Teil leida kõige mõistlikum viis, kuidas Maksu- ja Tolliamet saaks madalapalgaliste tagasimakset tehes tuvastada osalise või puuduva töövõime fakti, et mitte seada inimese õigust sellele toetusele sõltuvusse tööandja käitumisest. Vajadusel tuleb täpsustada kehtivat regulatsiooni.

Loodan, et Riigikogul on võimalik vajadusel seadust täpsustada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Maksu- ja Tolliamet, Rahandusministeerium, Sotsiaalministeerium,
Eesti Puuetega Inimeste Koda

Angelika Sarapuu 693 8427, Angelika.Sarapuu@oiguskantsler.ee